

Rt-1961-297.

INSTANS:	Høyesterett - dom
DATO:	1961-03-11
PUBLISERT:	Rt-1961-297.
STIKKORD:	(Glacier blue-dommen) Pris- og rasjoneringslovgivning - Skadeserstatning utenfor kontraktsforhold - Administrative forføyninger i sin alminnelighet - Statens ansvar.
SAMMENDRAG:	Innehaveren av et begravelsesbyrå fikk i 1955 av Veidirektoratet på spesialkvote kjøpetillatelse lydende på « en stk. begravelsesbil ». Han kjøpte en glacier-blue Chevrolet stasjonsvogn - i lokalpressen betegnet som et « dollarglis » og drøyet lenge med å ta den i bruk for sitt byrå. Foranlediget ved skriverier i lokalpressen forlangte Veidirektoratet at han skulle sortlakkere bilen. Da han vegret seg for dette ble vognen avskiltet. Han saksøkte Veidirektoratet med krav om erstatning, men fikk ikke medhold.
SAKSGANG:	L.nr. 33 B
PARTER:	A (høyesterettsadvokat Johan Hjort) mot Staten ved Samferdselsdepartementet, Veidirektoratet (regjeringsadvokat Henning Bødtker ved overretts sakfører Oddvar S. Kvam - til prøve).
FORFATTER:	Hiorthøy, Helgesen, Gaarder, Roll Matthiesen og Skau.

Dommer Hiorthøy: Kjøpmann Olav A. Sundseth, Notodden, som i henhold til kjøpetillatelse fra Veidirektoratet av 27. april 1955 hadde kjøpt og fått registrert en Chevrolet stasjonsvogn (H-8134), ble av Veidirektoratet etter en del forhandlinger i tiden juni-september 1956 gitt pålegg om å sortlakkere vognen. Bakgrunnen for pålegget var at forutsetningene for kjøpetillatelsen, som gjaldt en « begravelsesbil », etter direktoratets oppfatning ikke var overholdt. Da Sundseth ikke etterkom pålegget innen den fastsatte sistefrist - 24. januar 1957 -, ble vognen foranlediget avskiltet. Sundseth hevdet at det meddelte pålegg og den foretatte avskiltning var uberettiget, og reiste sak ved Oslo byrett med påstand om dom for at Veidirektoratet skulle påskilte vognen og betale saksøkeren erstatning, begrenset oppad til kr. 15 000. Byretten avsa dom i saken 22. oktober 1958 med denne domsslutning: « 1. Staten v/ Samferdselsdepartementet dømmes til å påskilte

Side 298

den av O. A. Sundseth som H-8134 registrerte stasjonsvogn, men frifinnes for øvrig. 2.

Saksomkostninger tilkjennes ikke. » Olav A. Sundseth pånket dommen til Eidsivating lagmannsrett for så vidt angår erstatningskravet, og Staten ved Samferdselsdepartementet motanket for så vidt angår påskiltningen. Lagmannsrettens dom, som ble avsagt 9. januar 1960, har denne domsslutning: « Staten v/ Samferdselsdepartementet frifinnes. Saksomkostninger tilkjennes ikke. »

Olav A. Sundseth har pånket lagmannsrettens dom til Høyesterett og har nedlagt slik påstand:

- «1. Staten ved Samferdselsdepartementet dømmes til å betale kjøpmann Olav A. Sundseth erstatning med kr. 17 108, subsidiært erstatning etter rettens skjønn.
2. Kjøpmann Olav A. Sundseth tilkjennes saksomkostninger for alle retter.»

Staten ved Samferdselsdepartementet har tatt til gjenmæle og har påstått lagmannsrettens dom stadfestet og Staten ved Samferdselsdepartementet tilkjent saksomkostninger for alle retter.

De nærmere omstendigheter i saken fremgår av byrettens og lagmannsrettens domsgrunner. Partene har for Høyesterett i alt vesentlig gjort gjeldende de samme faktiske og rettslige anførsler som tidligere, men for Høyesterett gjelder søksmålet bare krav om erstatning, idet bilen ble tillatt påskiltet fra 1. oktober 1960 i anledning av opphevelsen av bilrasjoneringen. Til bruk for Høyesterett er det holdt bevisopptak ved Kragerø herredsrett og Notodden byrett 18. og 19. oktober 1960 og ved Oslo byrett 19. desember s. å. med avhør av den ankende part, representanter for ankemotparten samt i alt 6 vitner. Det er videre fremlagt en del nytt skriftlig bevisstoff som jeg ikke finner det

nødvendig å gjøre særskilt rede for. Bortsett fra den endring saksgjenstanden har undergått, står søksmålet i samme stilling for Høyesterett som for de tidligere retter.

Jeg er kommet til samme resultat som lagmannsretten og kan også i vesentlige deler slutte meg til det som er anført i lagmannsrettens domsgrunner.

Som lagmannsretten må jeg etter det som er opplyst legge til grunn at Sundseth ikke var noe å bebreide i forbindelse med søknaden om kjøpetillatelse. Og jeg er likeledes enig i at det ikke kan være noe å si på at han gikk til innkjøp av den i saken omhandlede stasjonsvogn. Selv om vognen da den ble levert ikke fremtrådte som en begravesbil, må jeg etter det foreliggende anta at den i og for seg var egnet for et slikt formål, eventuelt etterat innehaveren hadde utstyrt den på passende måte. Kjøpetillatelsen lød riktignok på « en stk. begravesbil », men jeg forstår ikke dette slik at det innebar annet og mer enn at det måtte kjøpes en vogn som egnet seg for og skulle nyttes som begravesbil (likvogn). Selv om det i kjøpetillatelsen ikke uttrykkelig var sagt noe om dette, kan jeg heller ikke anta at det var noe i veien for at bilen også ble brukt på annen måte, forutsatt at det ikke gikk utover

Side 299

dens anvendelse ved bisettelser. Jeg anser det derfor upåkrevet å gå inn på spørsmålet om hvorvidt kjøpetillatelsen, sett på bakgrunn av søknaden og de lokale myndigheters opptreden i saken, rettelig måtte forstås derhen at den omfattet kjøp av en kombinert begravesbil og varevogn. Jeg finner det nemlig som lagmannsretten avgjørende at bilen først og fremst skulle dekke stedets behov for begravesbil, og at dette måtte stå klart for Sundseth etter den søknad han hadde sendt og den kjøpetillatelse han hadde fått. Hvis den innkjøpte stasjonsvogn på ordinær måte hadde vært tatt i bruk for begravesbyrået til avløsning av søkerens tidligere begravesbil, antar jeg at forholdet overfor Veidirektoratet måtte være i orden slik at det ikke var plass for særskilte pålegg. Men hvis dette ikke ble gjort, eller ikke ble gjennomført innen rimelig tid, var forutsetningen for kjøpetillatelsen misligholdt, og Veidirektoratet måtte kunne trekke tillatelsen tilbake eller, om man ikke i første omgang ville gå så langt, stille Sundseth overfor valget om å underkaste seg nærmere angitte vilkår til sikring av kontrollen. Slik jeg ser det er det denne situasjon vi står overfor. Det er visstnok noe uklart hvor tidlig og i hvilken utstrekning den nye bil ble tatt i bruk ved begravelser, men Sundseth anfører selv i brev av 10. juli 1956 at vognen på dette tidspunkt ennå ikke hadde vært benyttet ved bisettelser, altså i et tidsrom av ca. 10 måneder etterat den var levert. Hans forhold vedkommende bilen hadde for øvrig allerede 13. mars samme år gitt anledning til kritikk og kommentarer i den stedlige presse. Når hertil kommer at den gamle begravesbil, som hadde vært undergitt en hovedreparasjon etterat søknaden om ny bil for lengst var innvilget, fremdeles var i bruk, og at den innkjøpte stasjonsvogn ikke var blitt ominnredet eller utstyrt med sikte på bruk ved bisettelser, antar jeg at Veidirektoratet hadde gyldig grunn til å hevde at forutsetningene for kjøpetillatelsen ikke var oppfylt og at denne kunne tilbakekalles. Sundseths forskjellige anførsler om at han sto i den formening at bilen ikke forsvarlig kunne benyttes til langsom kjøring før den var innkjørt, og at han først måtte opptjene en del av de reparasjonsomkostninger som var nedlagt i den gamle bil osv., kan etter min mening ikke lede til noen annen bedømmelse. Angående disse forhold kan jeg innskrenke meg til å henvise til det som er anført i byrettens domsgrunner. Når det gjelder det pålegg som ble gitt, at vognen skulle sortlakkeres, finner jeg det med lagmannsretten klart at pålegget ikke kan betegnes som vilkårlig, enn si sjikanøst; det var etter min mening et under de foreliggende omstendigheter rimelig krav som utvilsomt måtte ligge innenfor området for Veidirektoratets oppgaver i forbindelse med kontrollen med gjennomføringen av bilfordelingen.

Etter utfallet av anken vil den ankende part måtte tilsvare motparten saksomkostninger for Høyesterett. Derimot finner jeg at det ikke er tilstrekkelig grunn til å gjøre forandring i lagmannsrettens avgjørelse av omkostningsspørsmålet.

Side 300

Jeg stemmer for denne

dom:

Lagmannsrettens dom stadfestes.

I saksomkostninger for Høyesterett betaler Olav A. Sundseth til Staten ved Samferdselsdepartementet 2 500 - to tusen fem hundre - kroner innen 2 - to - uker fra forkynnelsen av Høyesteretts dom.

Dommer Helgesen: Jeg er enig med førstvoterende og kan i vesentlige punkter tiltre hans begrunnelse, men tilføyer:

Veidirektoratets kjøpetillatelse gjaldt kjøp av en begravelsesbil. Jeg antar da at Sundseths forhold til Veidirektoratet ikke var i orden før bilen også hadde fått et utstyr som gjorde den egnet som begravelsesbil. Jeg finner det derfor klart at Veidirektoratet allerede på forhånd - før bilen ble tatt i bruk - hadde hatt lovlig adgang til som et minimumskrav å fordre at bilen skulle sortlakkres.

Dommer Gaarder: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

Dommer Roll Matthiesen: Som dommer Helgesen.

Dommer Skau: Likeså.

Av byrettens dom (dommer Reidar Friis Bull):

Saksøkeren innfant seg den 15. april 1955 på kontoret hos Statens bilsakkyndige, Notodden, for å levere inn en søknad om kjøpetillatelse for bil. Kontorassistent Inger Sørлие fylte ut et vanlig skjema etter saksøkerens diktat. Søknaden gikk i saksøkerens navn. Som yrke ble oppgitt « Notodden begravelsesbyrå ». Det ble søkt om « stasjonsvogn (likvogn) ». Skjemaet hadde også følgende anførsel: « Oppgi om lastevogn, personvogn, (buss), varevogn, spesialvogn ». Her ble ordet spesialvogn understreket. På skjemaets spørsmål om hva kjøretøyet skal brukes til ble det svart: « Til begravelleskjøring og til transport av varer for forretningen ». På spørsmål om hvilket motorkjøretøy søkeren for tiden disponerer ble det svart: « H-8050, Chevrolet 1936 modell. »

Søknaden ble den 21. april 1955 oversendt Veidirektoratet, idet Statens bilsakkyndige i oversendelsesskrivet anfører: « Vedlagt oversendes en søknad om ny likbil fra Notodden begravelsesbyrå. Den bil, en Chevrolet, er sterkt nedslitt og lite driftssikker. Det er distriktets eneste likbil. En tør anbefale kjøpetillatelse gitt på høvelig bil. »

Den 27. april 1955 skrev Veidirektoratet følgende brev:

« Notodden Begravelsesbyrå v/ herr Olav Sundseth, Notodden.

Søknad om kjøpetillatelse for likbil.

En viser til Deres søknad av 15. ds. angående ovennevnte sak. Vedlagt oversendes kjøpetillatelse nr. 124745 for en stk. begravelsesbil fra U.S.A., Canada eller E.P.U.-området.

Kopi av kjøpetillatelsen er oversendt Statens bilsakkyndige i Notodden, som vil utstede registreringstillatelse når vognen ankommer. »

Kjøpetillatelsen lå ved. Den var utstedt til Notodden

Side 301

begravelsesbyrå v/ herr Olav Sundseth og gjaldt kjøp av 1 stk. begravelsesbil fra U.S.A., Canada eller E.P.U.-området. Det ble opplyst at motorkjøretøyet må være registrert innen 27. august 1955. Tillatelsen ble gitt på vanlig skjema for kjøpetillatelse for motorkjøretøy. I venstre hjørne sto med trykte bokstaver: Vegdirektoratet, Bilfordelingskontoret. Øverst på arket var med skrivemaskin påført ordet spesialkvote.

I september 1955 kjøpte saksøkeren hos A. N. Funnemark Automobilforretning i Porsgrunn en Chevrolet stasjonsvogn. Det ble avgitt melding til registrering på vanlig skjema til politimesteren i Notodden. Den var datert 26. august 1955 og undertegnet: « for O. Sundseth, John Bøhle ». Som eier ble oppgitt Notodden begravelsesbyrå / herr Olav Sundseth. På skjemaet står det i en linje i den trykte tekst følgende: « Kjøretøyets bestemmelse: Personlast-, kombinert - transport til eget bruk, rute-, drosje, leiekjøring ». Ingen av disse ordene er understreket eller overstrøket. Over linjen er det imidlertid føyet til med blekk « begravelsesbil og varebil ».

På skjemaet er det foran plassen for eierens underskrift gitt plass for datering og dateringssted. Det er ført på 26. august 1955, men det er ikke anført noe dateringssted.

På skjemaet er det deretter plass for oversendelsespåtegning fra politimesteren til den

bilsakkyndige. Skjemaet er på dette sted ikke blitt fylt ut. Bilsakkyndige i Skien har imidlertid fylt ut den resterende del av skjemaet og datert sin påtegning den 6. september 1955. Han har påført de opplysninger som forutsettes i skjemaet og attestert at de av melderens foran gitte oppgaver er riktige, og at motorvognen er utstyrt i samsvar med gjeldende bestemmelser.

Denne meldingen er så blitt påheftet et utfylt skjema for registreringstillatelse som med skrivemaskin er påført ordet « spesialkvote ». Denne tillatelse har form av en melding til Notodden politikammer, bilavdelingen. Den går ut på at Notodden begravellesbyrå v/ O. Sundseth gis registreringstillatelse for en nærmere beskrevet Chevrolet. Skjemaet har så følgende oppregning: Rute - Tur, Drosje - Person - Vare - Last - Komb. - Service - Brann - Syke - Tank - ... vogn - Motorsykkel - Traktor.

Over den prikkete linjen er det ført på ordet « begravellesbil ». Det er ikke foretatt noen overstrykning, men ordet « person » er understreket.

Tillatelsen er datert 9. september 1955, stemplet Statens Bilsakkyndige, Bilfordelingskontoret i Notodden. Den er undertegnet av den bilsakkyndige Otto Aubert.

Skjemaet har en rubrikk hvor det står: « Registreringstillatelsen er gitt med følgende forbehold. » Denne rubrikken er ikke fylt ut.

Stasjonsvognen ble så registrert og tatt i bruk av saksøkeren.

Den 13. mars 1956 inneholdt bladet « Telen » en artikkel med overskrift: « Misbruk av kjøpetillatelsen til ny likbil på Notodden. Dollargliset brukes kun til privatkjøring. »

Statens Bilsakkyndige, Notodden, sendte et utklipp av denne artikkel inn til Veidirektoratet, og ba om forholdsordre. Han underrettet samtidig Veidirektoratet om at Sundseth som innehaver av Notodden begravellesbyrå hadde søkt om kjøpetillatelse for stasjonsvogn (likvogn), idet han hadde anført at bilen skulle brukes til begravelleskjøring og

Side 302

transport av varer for forretningen (møbelforretning). Han redegjorde for søknadens behandling og endte med å opplyse at registreringstillatelse for begravellesbil ble utstedt av bilsakkyndige den 8. september 1956.

Det ble så foretatt etterforskning i saken gjennom Notodden politikammer. Det ble opptatt forklaring av saksøkeren. Han uttalte bl.a. at i den tiden vognen hadde vært i bruk hadde han nyttet den til varekjøring for forretningen. Saksøkeren ga også en redegjørelse gjennom K.N.A.

I en påtegning av 29. juni 1956 uttalte Veidirektoratet:

« Etter å ha gjennomgått saksdokumentene og den redegjørelse som er gitt i brev av 18. ds. fra Kongelig Norsk Automobilklubb v/ direktør Erling Høilund, finner Vegdirektøren å kunne gå med på at Olav Sundseth får beholde ovennevnte Chevrolet stasjonsbil 1955-modell. Forutsetningen for dette er imidlertid at bilen lakkeres om, slik at den blir ensfarget sort utvendig og at fargene innvendig - også trekket på førersetet - avdempes. Videre setter en som betingelse at den kun blir benyttet til begravellesbil for Notodden begravellesbyrå og som varebil for innehaverens trevarefabrikk og møbelforretning.

Vegdirektøren ber Dem - ifall De ikke har noe å innvende mot det foran anførte sette en rimelig frist for omlakking etc. av bilen og påse at de blir gjort så tilfredsstillende som mulig. »

I brev av 10. juli 1956 skrev saksøkeren til Veidirektoratet bl.a.:

« Alle forhold tatt i betraktning må jeg bestemt hevde at bilen ikke er blitt i strid med søknaden om kjøpetillatelse og det utstedte vognkort fra Notodden Politikammer, og jeg kan da ikke forstå med hvilken lovhjemmel eller på hvilket grunnlag man pålegger meg omlakking av bilen og demping av den hvite farge innvendig, og at det settes spesielle betingelser for bruken av bilen. Jeg mener at jeg er berettiget til å benytte bilen på de samme vilkår som andre eiere av kombinasjonsvogner. »

I skriv av 5. september 1956 fra Notodden politikammer ble saksøkeren underrettet om at Veidirektoratet fastholdt sitt standpunkt. Saksøkeren ble gitt en frist til 5. oktober 1956 med å sortlakkere vognen. Da saksøkeren etter en del videre korrespondanse fortsatt vegret seg for å

omlakkere bilen, ble vognen avskiltet av Notodden politikammer etter anmodning av Veidirektoratet.

Ved stevning av 14. oktober 1957 har Sundseth anlagt sak mot staten for å få den foretatte avskiltning kjent ulovlig, samt å få erstatning for det tap han har lidd. - - -

Retten skal bemerke:

Det fremgår av skriv av 18. juni 1956 at saksøkeren gjentatte ganger har søkt den bilsakkyndige på Notodden om å få kjøpetillatelse på varevogn, eventuelt kombinert varevogn og begravesbil. Han fremkommer så med søknaden av 15. april 1955. Han har i stevningen presisert at søknaden ikke er utformet av ham. Han har imidlertid under hovedforhandlingen forklart at han selv har diktert den. Det er dog uklart hvorvidt det er ham selv som har bedt ordet spesialvogn understreket, og retten finner å burde bygge på at dette kan være utført av kontordamen hos den bilsakkyndige. Retten kan heller ikke se bort fra muligheten av at kontordamen kan huske feil når hun sier, at hun har gjort saksøkeren

Side 303

oppmerksom på at tillatelsen i tilfelle må gis på spesialkvote. En finner heller ikke at det var noen særlig grunn for ham til å gå ut fra at dette var tilfelle, fordi om han fikk kjøpetillatelsen fra Veidirektoratet og ikke fra den bilsakkyndige på Notodden.

Retten finner imidlertid at søknaden bærer tydelig preg av at det for søkeren har fremstillet seg slik at det gjaldt å legge hovedvekten på begraveskjøringen, slik at det andre formålet kom mer i bakgrunnen. Dette er nemlig tydelig kommet til uttrykk i søknaden. På tross av at han selv mener at den bilsakkyndige måtte forstå at transport av varer for forretningen også omfattet kjøring for møbelforretningen, har han som yrke oppført Notodden begravesbyrå. Retten vil ikke dermed ha sagt at han har gjort dette for å føre myndighetene bak lyset. En vil heller se det slik at søknaden er satt opp ut fra den nokså utbredte innstilling, at det er best å uttrykke seg slik at en ikke sier noe positivt galt, men heller ikke kommer med opplysninger som kan tenkes å bli en til skade. Han har således villet kjøre begraveskjøring mest mulig i forgrunnen, men på den annen side villet gardere seg mot at han utelukkende skulle få bruke den i begravesbyrået. Han visste jo nemlig fra før at han hadde vanskelig for å få gehør for søknad om kombinasjonsvogn.

Den bilsakkyndige i Notodden har overfor retten forklart at han var noe ergerlig for at hans kontordame hadde skrevet ned søknaden i stedet for å la ham fylle ut skjemaet selv. Det står noe uklart for retten hvilken betydning han mente dette kunne få. Når retten trekker det frem er det fordi det i hvert fall viser at den bilsakkyndige var på vakt overfor denne søknad, og derfor må forutsettes å ha overveiet sitt oversendelsesskriv. Det er da påfallende at den bilsakkyndige ikke har heftet seg ved at det står transport av varer for forretningen. På bakgrunn av at saksøkeren tidligere har søkt om kombinasjonsvogn var det nærliggende å anta at det var dette saksøkeren også denne gang var ute etter. Det ville vært naturlig at dette forhold var blitt nærmere utdypet i oversendelsesskrivet, med bl.a. en nærmere forklaring om hvor mange begraveskjøringer det kunne bli spørsmål om pr år. Dette er så meget mer påfallende som den bilsakkyndige i sin innberetning etter avisartiklen sier: « Han anførte at bilen skulle brukes til begraveskjøring og transport av varer for forretningen (møbelforretning) ». I søknaden sto det som tidligere nevnt ikke noe om at det var møbelforretning. Den bilsakkyndige har ved sin påtegning fortsatt det opplegg som er gitt i søknaden, nemlig å skyte formålet begravesbil i forgrunnen. Han er i virkeligheten gått lenger, idet han har gitt påtegningen en form som måtte gi Veidirektoratet forståelsen av at det utelukkende dreiet seg om en bil som skulle brukes av Notodden begravesbyrå. Derved er det unngått Veidirektoratets oppmerksomhet at uttrykket « transport av varer for forretningen » ikke passer noe godt for den transport som kan tenkes i et begravesbyrå. Den bilsakkyndiges påtegning får etter rettens oppfatning sin forklaring ved en bemerkning som ingeniør Aubert lot falle som vitne i retten. Han uttalte nemlig at det ikke var uvelkomment om man kunne « tære litt på den kvoten derinne ». Retten antar at dette forhold kan ha bidratt til å svekke hans aktsomhet ved redigeringen av påtegningen.

Da kjøpetillatelsen så blir gitt, retter saksøkeren henvendelse til den

Side 304

bilsakkyndige med forespørsel om hva slags bil han kan kjøpe. Han får da til svar at han kan kjøpe hva han vil bare bilen er stor nok til formålet. Dette svar må etter rettens mening være korrekt. Det

var således ikke noe til hinder for at han kunne kjøpe en stasjonsvogn. Det er da heller ikke blitt hevdet noe annet av Veidirektoratet. Det er således ikke utformet noen regler om hva der skal forstås ved en begravellesvogn. Saksøkeren søkte da også om en stasjonsvogn (likvogn).

Retten finner det naturlig at det måtte vekke forundring at bilen så sent som et halvt år etterat den var innkjøpt ennå ikke var nyttet til begravelleskjøring, på tross av at saksøkeren hadde fått kjøpetillatelse for begravellesbil. Til slik kjøring ble fortsatt brukt den gamle begravellesbil. Det er derfor fullt forståelig og berettiget at bladet « Telen » fant å burde ta spørsmålet opp. Meget syntes jo her å tyde på at begravellesbyrået var nyttet som påskudd til å få kjøpetillatelse på bil til andre formål. Det har imidlertid vært uheldig for sakens videre utvikling at artikkelen hadde en så unødig skarp form, uten at avisen hadde innhentet saksøkerens uttalelse. Det er derfor gått prestisje i saken som kunne vært unngått.

Da så forholdet ble innberettet, fant Veidirektoratet at det måtte gjøres noe for « å dekke opinionen » som kontorsjef Smith uttaler i sin partsforklaring. Den adekvate fremgangsmåte hadde da etter rettens oppfatning vært å gi saksøkeren en frist til å sette den nye bil inn i begravelleskjøring og avvikle kjøringen med den gamle. Forutsetningen for kjøpetillatelsen er nemlig klar for begge parter. Han trenger en ny likbil fordi den gamle ikke lenger kan gjøre tjenesten. Det er høyst påfallende at saksøkeren har reparert den gamle bil for ca. kr. 3 500, derav kr. 1 000 til ny gummi - etterat kjøpetillatelsen er innvilget. Saksøkeren har begrunnet dette med at han måtte vente så lenge før han fikk ordnet seg med den nye bil og måtte foreløpig sette den gamle i stand. Da han så fikk den nye bilen, så publikum seg bedre tjent med den gamle da han til kundene hadde sagt at han måtte beregne seg noe høyere pris for den nye. Saksøkeren og hans hustru hadde imidlertid ikke stipulert noen bestemt pris overfor kundene. Ved nærmere eksaminasjon viste det seg også at den nye bil bare var tilbudt i 2 tilfelle da saken kom opp. Retten sitter således igjen med det inntrykk at saksøkeren ikke har gjort noe effektivt forsøk på å bringe bilen i gang som begravellesbil. Saksøkeren har også anført at han til å begynne med ikke ville ta bilen i bruk til sakte kjøring, da han var frarådet dette før bilen var innkjørt. Ifølge politirapport av 16. april 1956 viste bilens speedometer denne dag 04663 km. Retten kan under disse omstendigheter ikke godta denne anførsel uten nærmere bevis. Anførselen kan etter rettens vurdering ikke være riktig.

Det er på det rene at det ikke fra myndighetenes side er satt opp noen bestemt norm for hvordan en begravellesbil skal se ut, men Veidirektoratet har ment at sort farve må være en minimums betingelse. Det er fra saksøktens side vist til at Notodden formannskap i møte den 7. februar 1958 har uttalt at « formannskapet er av den oppfatning at kravet om sortlakkering bør opprettholdes ». Likeledes har Notodden menighetsråd enstemmig uttalt: « Menighetsrådet mener at byråets begravellesbil bør være sortlakkert, og en har det inntrykk at dette er den

Side 305

alminnelige oppfatning på stedet. » Disse forsamlinger er utvilsomt representative, og uttalelsene må således tillegges en viss vekt. Ingen av uttalelsene kan imidlertid sees som noe mer enn meningsytringer. Institusjonene er ikke avesket uttalelser etter noen bestemmelse i vår samferdselslovgivning. Vedtakene kan ikke tas for noe mer enn at medlemmene i disse institusjoner foretrekker at begravellesbiler er svartmalt. Det er i virkeligheten et spørsmål om smak og behag. Det har vært egnet til misforståelse når det i saken har vært nevnt at bilen er lyseblå, en betegnelse som kan gi noe feilaktige forestillinger om hvilken farve det dreier seg om. Farven går under navn av « glacier blue ». Retten kan ikke være enig i at det må sees som en ufravikelig minimumsbetingelse at en bil må være svartmalt forat den skal kunne kalles begravellesbil. Det som må være avgjørende er at bilen ikke virker utfordrende eller støtende når den settes i begravelleskjøring. Retten har fått seg forevist bilen og kan ikke finne at farven i seg selv behøver å virke støtende. Det kan da ikke være i strid med kjøpetillatelsen at den har denne farve. Retten finner således at Veidirektoratet ikke hadde lovlig adgang til å påby svartmaling. Avskiltningen var således ikke lovmedholdig.

En annen tale er at det vanskelig kan sees hvilken reell grunn saksøkeren kunne ha for å motsette seg kravet om svartmaling. En antar imidlertid at det er gått prestisje i saken og at saksøkeren således var redd for at dersom han bøyet seg her, ville svartmalingen kunne bli betraktet som et synlig uttrykk for at han har måttet innrømme å ha misbrukt kjøpetillatelsen. Saksøkte sier da også i tilsvaret at « det ble krevet sortlakkering av hensyn til det formål den var gitt for », idet saksøkeren

selv ikke syntes tilbøyelig til å ville ta hensyn til dette.

Retten finner at det er fullstendig å skyte over målet når det fra saksøkerens side har vært talt om overgrep og maktmisbruk fra Veidirektoratets side. Det var på det rene at saksøkeren ikke nyttet sin bil etter det formål som kjøpetillatelsen var gitt for. Det var således fullt legitimt å søke dette formål oppfylt. Veidirektoratet har etter beste skjønn vurdert det slik at det var lovlig å stille vilkåret om sortmaling, og det er som ovenfor nevnt vanskelig å finne hvilke reelle grunner saksøkeren kan ha hatt for å motsette seg dette.

På den annen side er det ikke fremkommet noe som tyder på at saksøkeren uhederlig har fremkalt kjøpetillatelsen.

Det er fra saksøktens side hevdet at det var opplagt at tillatelsen ikke ville vært gitt dersom de rette opplysninger hadde foreligget for Veidirektoratet. Det er nok mulig at søknaden da ville vært avslått, men retten finner det på ingen måte utelukket at tillatelsen kunne vært gitt likevel. Saksøkte har opplyst at Veidirektoratet hvert år disponerer over 2 beløp på spesialkvoten, et for import fra E.P.U.-området og et for import fra U.S.A. og Canada. Beløpene skal best mulig dekke landets behov for spesialbiler, dvs. brannbiler, sykebiler, begravelsesbiler, utrykningsbiler for politi, « småbusser » til skolebartransport og tilbringertjeneste (bevillingspliktige), dumpere, weasels, snowmobiler, spesialtraktorer, 4-hjulsdrevne spesialbiler til kraftutbygning, brøyting og skogsdrift, tilhengere e.l. Veidirektoratet har funnet at det ut fra samfunnsmessige hensyn var ønskelig at den mann som drev med begravelleskjøring på Notodden fikk en ny bil til dette formål. Saksøkeren mener at det må

Side 306

være klart for Veidirektoratet at det ikke på Notodden var nok begravelleskjøring til at en bil fornuftigvis kunne anvendes bare til dette formål. Retten er ikke enig i det. Saken er formentlig avgjort på det grunnlag at den bilsakkyndige attesterte at det trengtes en ny likbil da den gamle er utslitt. Men retten kan ikke finne at det fornuftmessig er noe til hinder for at Veidirektoratet kunne ha vurdert at det forelå behov for ny likbil, (hva det utvilsomt gjorde før den gamle ble reparert, og ifølge « Telen »s artikkel også etter), men at det ikke var noen mening i å bestemme at bilen utelukkende skulle nyttes til begravelleskjøring. Det er heller ikke fra Veidirektoratet fremlagt noe bevis for at de skulle være avskåret fra å disponere et beløp av spesialkvoten til kombinert likbil og varebil. All den stund Veidirektoratets forutsetning om at bilen utelukkende skulle nyttes til begravelleskjøring ikke var synbar for saksøkeren, kan tillatelsen ikke omstøtes som ugyldig. Saksøkte har også hevdet at tillatelsen er gitt på grunnlag av misvisende opplysninger fra saksøkeren og derfor må være ugyldig. Retten har som ovenfor nevnt ikke funnet godtgjort at saksøkeren har gitt bevisst uriktige opplysninger. Da det ikke engang er godtgjort at søknaden ville vært avslått, dersom de riktige opplysninger hadde foreligget, kan tillatelsen heller ikke bli ugyldig på dette grunnlag.

Saksøkeren har imidlertid opptrådt uaktsomt ved ikke å sørge for at bilen ble brukt etter formålet på et tidligere tidspunkt. Han visste at kjøpetillatelsen gjaldt begravellesbil og at registreringstillatelsen gjaldt det samme. Det hadde da ingen betydning at det i melding til registrering var oppgitt at det var begravellesbil og varebil. Den bilsakkyndige i Skien hadde nemlig bare godkjent bilen rent teknisk.

Veidirektoratet hadde således ikke adgang til å påby bilen solgt, men hadde full rett og all grunn til å påby at den ble anvendt etter sitt formål. Veidirektoratet har så dertil stillet en betingelse som den etter rettens oppfatning ikke hadde rett til å stille. Det er således saksøkeren som ved sin opptreden har foranlediget at det ulovlige vilkår ble stillet. Retten finner da at det er grunn til å anvende det prinsipp som er kommet til uttrykk i straffelovens ikrafttredelseslovs §25. Det kan være tvilsomt om saksøkerens sabotering av kjøpetillatelsens formål kan kalles mislig, men retten finner at dette uttrykk må sees i forhold til bestemmelsens øyemed. Den ting at saksøkeren uten påviselig grunn i 10 måneder etterat bilen er kjøpt og i 1 1/4 år etterat kjøpetillatelsen er gitt ikke anvender bilen til sitt formål, må i denne forbindelse kalles mislig. Det har nødvendiggjort en reaksjon fra myndighetenes side. Selv om det vilkår som ble stillet ikke var lovmedholdig, må det dog innrømmes at det også kan være meget som taler for Veidirektoratets standpunkt. Retten kan under disse omstendigheter ikke finne at erstatning er på sin plass. - - -

Av lagmannsrettens dom (lagdommerne Erling Rikheim og Sverre Tessem og tilkalt dommer,

sorenskriver Jørstad-Hansen):

- - -

Lagmannsretten skal bemerke:

Man kan ikke finne det godtgjort at Sundseth er noe å bebreide i forbindelse med søknaden om ny bil. Den bilsakkyndige på Notodden, Aubert, hadde full rede på hvorledes situasjonen var for Sundseth, at han

Side 307

trengte en ny begravesbil, og at han av økonomiske grunner også måtte kunne bruke bilen til transport av varer for sin møbelforretning. Også kontordamen på den bilsakkyndiges kontor, Ingrid Sørлие, som utfylte søknadsskjema for Sundseth, var klar over at søknaden også gikk ut på kjøring for møbelforretningen. Når Sundseth fikk kjøpetillatelsen var det rimelig at han oppfattet denne som en innvilgelse av det han hadde søkt om: stasjonsvogn (likvogn) til bruk for begraveskjøring og til transport av varer for møbelforretningen. At kjøpetillatelsen gikk av spesialkvote, at søknaden var innvilget av Veidirektoratet og ikke av den bilsakkyndige på Notodden, og at det i kjøpetillatelsen sto « en stk. begravesbil », kan ikke bevirke at Sundseth burde ha mistanke om at søknaden skulle være innvilget på bristende forutsetninger.

Retten kan heller ikke finne at det er noe å bebreide Sundseth at han deretter kjøpte en stasjonsvogn. Han aktet å kjøpe en sortmalt stasjonsvogn, men da sådan ikke kunne skaffes kjøpte han den blå. Bilforhandleren var villig til å omlakkere den til sort uten utgift for Sundseth, men Sundseth lot bilen beholde den blå farven.

Sundseth hadde da han hadde fått kjøpetillatelsen henvendt seg til Aubert og spurt om hva slags bil han kunne kjøpe. Aubert svarte at han først og fremst måtte kjøpe en bil som var egnet til begravesbil, og hvorvidt Sundseth kunne bruke bilen også til annen kjøring fikk bli hans egen sak.

Aubert hørte mange mishagsytringer i anledning av Sundseths « dollarglis » - uten at han kan si om den blå farven spesielt var nevnt. Kort tid før artikkelen i « Telen » 13. mars 1956 innkalte Aubert bilen til kontroll. Han hadde hørt av bilforhandleren at denne var villig til å omlakkere bilen til sort, og han slo seg til ro med at dette ville bli gjort.

I brev fra veidirektøren til politimesteren i Notodden av 29. juni 1956 gikk veidirektøren med på at Sundseth fikk beholde stasjonsbilen, men satte som betingelse at bilen ble lakkert om slik at den ble ensfarvet sort utvendig. Spørsmålet er så om det var lovlig av veidirektøren å sette denne betingelse.

Retten antar at når Veidirektoratet har gitt en kjøpetillatelse har det også rett til å kontrollere om tillatelsen blir benyttet etter forutsetningene. Hvis så ikke er tilfelle, må direktoratet kunne gi pålegg slik at tillatelsen ikke blir brukt i strid med forutsetningene og må eventuelt kunne tilbakekalle tillatelsen.

Den bil som Sundseth hadde fått tillatelse til å kjøpe skulle først og fremst være en begravesbil. Det måtte være klart for Sundseth etter den søknad han hadde sendt og den kjøpetillatelse han hadde fått. Veidirektoratet måtte derfor kunne kreve at bilen egnet seg til begraveskjøring. Direktoratet fant at bilen ikke egnet seg til dette formål. Bilen var stor nok, men hadde intet som kjennetegnet den som begravesvogn. Den eneste forandring direktoratet krevet var at bilen skulle sortlakkere.

Det foreligger ingen bestemmelser om hvorledes en begravesbil skal være, men retten finner det ikke tvilsomt at den alminnelige oppfatning er at den av pietetmessige grunner bør være sort. Det var berettiget av Veidirektoratet å bygge på hva der måtte antas å være oppfatningen hos den store flerhet av folk i distriktet, spesielt i dette tilfelle

Side 308

hvor bilen var distriktets eneste begravesbil. At noen tolererte en annen farve har mindre betydning. Når Veidirektoratet bygget på den nevnte oppfatning og satte som betingelse at bilen skulle sortmales, kan dette ikke betegnes som vilkårlig. Det må tvert imot betegnes som et rimelig og generelt krav vedrørende begravesbilen og det kan ikke karakteriseres som noe spesialkrav overfor Sundseth.

Retten finner således at Veidirektoratet hadde rett til å sette den betingelse at bilen skulle sortmales. Når dette ikke ble gjort innen den rimelige frist som ble fastsatt, var avskiltningen av bilen berettiget.

Retten kan ikke anta at den omstendighet at bilen ble registrert (som begravesbil og varebil) bringer saken i noen annen stilling. Det må antas å være begått en feil av bilmyndighetene når bilen ble registrert uten forbehold som begravesbil (og varebil) skjønt den ikke hadde noe kjennemerke som begravesbil. Det bemerkes i denne forbindelse at bilen av praktiske grunner og som en velvillighet fra bilmyndighetenes side, ble undersøkt til bruk for registreringen av den bilsakkyndige i Skien og ikke i Notodden. Men den omstendighet at bilen ble registrert kan ikke ha til følge at Sundseth hadde fått rett til å ha bilen som den er.

Etter dette vil staten bli å frifinne, idet det når avskiltningen var lovlig ikke blir spørsmål om erstatningsansvar for staten. - - -

---